

Ralf Rothmann
tavasszal meghalni

fordította
Szijj Ferenc

Ralf Rothmann
tavasszal meghalni

A fordítást támogatta

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült

Ralf Rothmann: *Im Frühling sterben*

Suhrkamp Verlag Berlin 2015

© Suhrkamp Verlag Berlin 2015

All rights reserved by and controlled through

Suhrkamp Verlag Berlin

Hungarian translation © Szijj Ferenc, 2017

*Az apák ették a savanyú szőlőt,
és a fiak foga vásik el tőle.*

Ezékiel

A hallgatás, a mély elhallgatás, különösen, ha halottakat érint, végső soron vákuum, amely az életet előbb-utóbb magától megtölti igazsággal. – Ha korábban szóba hoztam apámnál az erős haját, azt mondta, a háború miatt van. Naponta friss nyírfalevet dörzsöltek a fejbőrükbe, annál nincs jobb; nem használt ugyan a tetvek ellen, de jó illata volt. És bár a nyírfalevet és a háborút egy gyerek aligha tudja a fejében összerakni – nem kérdezősködtem tovább, de nyilván nem is kaptam volna, mint oly gyakran, ha erről az időszakról volt szó, pontosabb választ. Csak akkor értettem meg az összefüggést, amikor évtizedekkel később katonasírokról készült fényképeket tartottam a kezemben, és láttam, hogy a legtöbb keresztet fiatal nyírfák törzséből csinálták.

Apám ritkán mosolygott, mégsem tűnt emiatt barátságosnak. Erős pofacsontja és zöld szeme által dominált, sápadt arcán mindig melankólia és fáradtság tükröződött. Hátrafésült, sötétszőke haját, amelyet a nyakán élesen kiborotvált, Brisk krémmel tartotta formában, álla és rajta a kis bemélyedés mindig sima volt, és ajkainak előkelő érzékisége nem kevés nőt nyugtalaníthatott; voltak történetek. Némileg túl rövid orra alig észrevehetően pisze volt, ezért profilból valamivel fiatalabbnak látszott, és pillantásában a nyugodt pillanatokban pajkos

emberséget és okos empátiát lehetett felfedezni. Ő azonban nem volt tisztában szépségével, és ha feltűnt is neki valaha, bizonyára nem hitt neki.

Minden szomszéd kedvelte, mert mindig segítőkész volt, gyakran hangzott el: talpig tisztességes, ha ő került szóba; munkatársai a bányában elismerően úgy nevezték: a hajtós, és alig volt valaki, akivel vitája támadt volna. Általában kordnadrágot hordott, amelynek selymes csillogása már az első mosás után eltűnt, valamint C&A-ban vásárolt zakókat. De a színek mindig tudatosságról árulkodtak, azokon látszott, hogy elgondolkodott egy kicsit, amikor kiválasztotta őket, hogy örömét lelte az ízléses kombinációkban, és soha nem vett volna fel sportcipőt vagy ki nem pucolt lábbelit, frottírzoknit vagy kockás inget. Bár testtartása megszenvedte a fejként és később bányászként végzett nehéz tevékenységet, mégis az volt, ami szinte nincs is: elegáns munkás.

De nem voltak barátai, nem is tett semmit, hogy legyenek, egy életen át megmaradt a hallgatásban, amelyben senki nem akart vele osztozni – még a felesége sem, aki minden szomszédal kávézgatott, és szombatonként nélküle ment táncolni. Állandó komolysága a hajlott hát ellenére félelmet ébresztő tekintélyt adott neki, és mélabúja nem egyszerűen a napok poroszkálása vagy a kemény munka miatt érzett csömörből, haragból vagy teljesületlen álmokból állt. Senkinek nem jutott eszébe, hogy a vállára csapjon: Fel a fejjel, Walter! Annak az embernek a komolysága volt ez, aki lényegesebbet látott, és többet tudott az életről, mint amennyit képes volt elmondani, és aki sejtette: ha lenne is hozzá nyelve, az sem hozna megváltást.

Múltjának árnyékával esőben is, szélben is kerékpárral ment a bányába, és eltekintve a sok sérüléstől és tőréstől, amelyeket a kőomlások okoztak, soha nem volt beteg, még náthás se. De a vajúrként a föld alatt eltöltött közel harminc év, a számtalan műszak és különműszak a légkalapáccsal (bármiféle zajvédelem nélkül, ahogy az akkoriban megszokott volt) oda vezetett, hogy megsüketült, és semmit és senkit nem értett meg – anyámon kívül. Ma is rejtély számomra, hogy anyám hangjának frekvenciája vagy ajakmozgásának módja tette lehetővé apám számára, hogy vele teljesen normális módon beszélgesse. Mindenki másnak kiabálnia és gesztikulálnia kellett, ha mondani akart neki valamit, ugyanis hallókészülékem nem hordott, nem szerettem hordani, mert állítólag mellékszörejeket és kínzó visszhangeffektusokat gerjesztett. Ez nagyon megnehezítette a velem való érintkezést, és a családon belül is egyre magányosabbá vált.

Nekem azonban az volt a benyomásom, hogy legalábbis nem volt boldogtalan ebben a kérdések nélküli csendben, amely évről évre sűrűbb lett körülötte. Végül agyondolgozva magát, korán nyugdíjazva és e fölötti székelyében gyorsan alkoholistává válva már nem sokat akart az élettől az újságján és a kioszknál megvásárolt legújabb Jerry Cotton-regényen kívül, és amikor az orvosok 1987-ben, hatvanéves korában bejelentették, hogy hamarosan meg fog halni, nem tűnt megrendültnek. „Engem nem fognak összevissza vagdosni” – mondta már a betegség kezdetén, és nem hagyott fel sem a dohányzással, sem az ivással. Kicsit gyakrabban kérte kedvenc ételét, a pirított burgonyát rántottával és spenóttal, és a vodkát a pincében,

a szén alatt dugta el anyám elől. (A falon még mindig ott lógott az egy lábú fejőszéke a bőrszalaggal.)

Már nyugdíjba vonulásakor ajándékoztam neki egy szép vázlatfüzetet abban a reményben, hogy leírja nekem az életét, a fontosabb epizódokat a születésem előtti időkből; de a füzet szinte teljesen üres maradt. Csak pár szót jegyzett fel, talán címszavakat, idegenül hangzó helyneveket, és amikor az első gyomorvérzés után arra kértem, legalább '45 tavaszának heteit írja le részletesebben, fáradtan legyintett, és öblös hangján, amely mintha süketsége mélyéről jött volna, azt mondta: „Minek? Nem meséltem el? Te vagy az író.” Aztán megvakarta magát az inge alatt, mereven kinézett az ablakon, és halkán hozzátette: „Remélem, nemsokára vége lesz ennek a szárságnak.”

Hogy nem hallotta, amit mondtunk, minket is némává tett egymás között; naphosszat üldögéltünk anyámmal a szobában, ahol haldoklott, és nem szóltunk egymáshoz. A szoba fejmagasságig világoszöldre volt festve, és az ágy felett Édouard Manet *Rueil-i ház* című festményének műnyomata lógott. Mindig szerettem ezt a képet, nem csak a látszólag oly könnyed, szinte zenei kivitelezése és a nyári fény miatt, amely lágyan beragyogja, bár sehol nem látunk egy darab eget sem: az okkersárga, fákkal, bokrokkal és piros virágokkal körülvett villa az oszlopos kapuzattal távoli hasonlóságot mutatott annak az észak-németországi uradalomnak az udvarházával, ahol apám a negyvenes évek elején fejőtanoncként dolgozott. Ott találkoztak először a szüleim, és gyermekkoromban eltöltöttem a közelben néhány boldog nyári hetet. Még mindig laktak rokonok a csatorna mellett.

A lélek udvarháza, amelyre most az alkonyi nap fénye hullott. A műanyag keret megreccsent az utolsó melegben, és anyám, aki nem dőlt hátra a széken, és a karján tartotta a kézitáskáját, mintha csak rövid látogatást tett volna a halálnál, az árnyékba tolt a vizesüveget. Frizurája, mint mindig, kifogástalan volt, köszönhetően a kisé túl sok hajlakknak is, szarvasbőr körömcipő volt a lábán, és azt az éjkék, csíkos kosztümjét viselte, amelyet maga varrt, és amikor halkán felsóhajtott, éreztem a leheletén a likőr illatát.

A szüleimmel eltöltött szűk tizennyolc év alatt és később, a ritka karácsonyi vagy születésnap látogatásaim alatt szinte soha nem láttam a gyengédségnek bármiféle jelét közöttük, se egy érintést vagy ölelést, se egy közömbös puszit; ehelyett mindig ugyanazokat a dolgokat hányták egymás szemére a mindennapi bajokkal kapcsolatban, és előfordult, hogy apám részegen szétverte a berendezést. De most anyám apám homlokához szorította a sajátját, és megsimogatta az egyre zavarodottabb ember kezét, csak úgy futólag, mintha szégyellné magát a fia előtt, és apám kinyitotta a szemét.

A belenőtt szénportól finoman rovátkolt szeme napok óta szokatlanul nagy és tiszta volt; gyöngyházként fénylett az ínhártya, az írisz sötétzöldjében látni lehetett a barna pigmenteket. Reszketve emelte fel a mutatóujját, és azt mondta: „Hallottátok?”

A süketségtől most eltekintve: teljes csend volt, se a klinika virágzó parkjára nyíló ablakon át, se a folyosóról nem jött be semmi hang; a hivatalos látogatási időnek vége volt, a vacsorát rég feltálatták, az edényeket röviddel azelőtt elvitték. Az éjjeli nővér már végigjárta a

kórtermeket, és anyám alig észrevehetően megrázta a fejét, és azt mormogta: „Ah, most megint a háborúban van.”

Nem kérdeztem, miből gondolja. Már az az intimitás is, amely ebben a tudásban felderengett, azt jelezte számomra, hogy igaza volt, és kevéssel később apám tényleg felkiáltott: „Ott!”, és gyámoltalan aggódással nézett hol egyikünkre, hol másikunkra. „Megint! Nem halljátok?” Ujjai a melle felett köröztek, összerántotta velük a hálóinget, kisimította, miközben nyelt egyet, aztán visszahanyatlott a párnára, a fal felé fordította a fejét, és azt mondta csukott szemmel: „Te, ezek egyre közelebb jönnek! Csak tudnék magunknak egy helyet...”

Szüleim Bibliájában, egy kopott, bőrkötésű példányban, amely tele volt a Schätzleinből való pénztári cédu-lákkal, valaki megjelölt egy verset az Ótestamentumban – nem ceruzával, hanem valószínűleg körömmel, és bár a gót betűkkel szedett könyv már évtizedek óta az én polcaimon vagy ládáimban fekszik, a vékony bibliapapíron a verset egészen újnak tűnik. „Mikor a földet műveled, ne adja az többé neked a termő erejét – ez áll ott –, bujdosó és vándorló légy a földön.”

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben
a nyomda alapításának 135. esztendejében, 2017-ben
Felelős vezető Fazekas Péter vezérigazgató
66/887-400
<http://www.gyomaikner.hu>
E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Kontrollszerkesztő Balázs Jenő
Felelős szerkesztő Szegő János
Korrektor Drabon Zoltánné
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Vigh Ágnes
Kiadványszám 8765
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3514 6